

Occupational Development in Islamic Schools/Pondoks/ Communities in the Area of Yala, Pattani and Narathiwat Provinces: Project Evaluation

Marut Damcha-om¹, Sanan Pengmuan², Pranee Tongkam³ and
Siriwan Wiboonma⁴

¹Ph.D. (Rural Development), Associate Professor,
E-mail: dmarut@bunga.pn.psu.ac.th

²M.Sc. (Rural and Regional Development Planning), Lecturer,

³M.Ed. (Educational Research), Associate Professor,
Department of Education, Faculty of Education,

⁴M.Ed. (Community Development Education), University Officer,
Princess Galyani Vadhana Institute of Cultural Studies,
Prince of Songkla University

Abstract

The purposes of this project were to evaluate outcomes in accordance with the objectives of the project and to find out the problems in running the project which implemented in three southern border provinces. The sample were 1,336 respondents from 4,989 population in three provinces by proportion stratified random sampling. Questionnaires and interview were used for data gathering. Quantitative data was analyzed by descriptive statistics. Qualitative data from observation and focus group discussion was analyzed by using content analysis. Findings: 1) the outcomes in accordance with the objectives of the project in three activities was well done in dimension of input, process and outputs. The target groups were school administrators/occupational trainers and the trainees of three provinces felt full satisfaction. They

really need to have the occupational development for the youths in the school. The youths could utilized the experiences from training in daily life and earn their living in future. 2) The problems in running the project was the rapid implementing cause to time limited for project preparation and unrest situation in the areas created difficulties and security. The problem with administration were lagging of materials, equipments and some of materials were low quality.

Keywords: communities, Islamic Schools, occupational development, Pondok

การประเมินผลโครงการพัฒนาอาชีพในโรงเรียนสอนศาสนาอิสลาม/ ปอเนาะ/ชุมชน ในพื้นที่จังหวัดยะลา ปัตตานี และนราธิวาส

มารุต ดำชะอม¹, สนั่น เพ็งเหมื่อน², ปราณี ทองคำ³ และศิริวรรณ วิบูลย์มา⁴

¹Ph.D. (Rural Development), รองศาสตราจารย์,

E-mail: dmarut@bunga.pn.psu.ac.th

²M.Sc. (Rural and Regional Development Planning), อาจารย์,

³ค.ม. (วิจัยการศึกษา), รองศาสตราจารย์,

ภาควิชาการศึกษา คณะศึกษาศาสตร์

⁴M.Ed. (ศึกษาศาสตร์เพื่อพัฒนาชุมชน), พนักงานมหาวิทยาลัย,

สถาบันวัฒนธรรมศึกษากัลยาณิวัฒนา

มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์

บทคัดย่อ

วัตถุประสงค์ของการประเมินโครงการนี้มี 2 ประการ คือ เพื่อศึกษาผลการดำเนินงานตามวัตถุประสงค์ของโครงการ ในมิติของปัจจัยเบื้องต้น กระบวนการดำเนินงาน ผลผลิต และเพื่อศึกษาปัญหา อุปสรรคและข้อเสนอแนะในการดำเนินงาน กลุ่มตัวอย่างจำนวน 1,336 คน โดยการสุ่มแบบแบ่งชั้นอย่างมีสัดส่วนตามจังหวัดจากประชากร 4,989 คน ในจังหวัดยะลา ปัตตานี และนราธิวาส เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูล คือ แบบสอบถามและแบบสัมภาษณ์ วิเคราะห์ข้อมูลเชิงปริมาณใช้สถิติเชิงพรรณนา ส่วนข้อมูลเชิงคุณภาพใช้วิธีวิเคราะห์เนื้อหาจากข้อมูลที่ได้จากแบบบันทึกการสังเกต และการสนทนากลุ่ม ผลการวิจัยพบว่า ด้านผลการดำเนินการ เป็นไปได้ด้วยดีทั้งปัจจัยเบื้องต้น กระบวนการ และผลผลิต กลุ่มเป้าหมายทั้งสามจังหวัดมีความต้องการพัฒนาอาชีพในโรงเรียนสูงมาก ได้รับความรู้และมีความพึงพอใจมาก เกือบทุกคนนำความรู้ไปใช้ในชีวิตประจำวันและประกอบอาชีพในอนาคตได้ ส่วนปัญหาอุปสรรค คือความเร่งด่วนของโครงการ ทำให้มีเวลาการเตรียมการจำกัด ปัญหาสถานการณ์ความไม่สงบในพื้นที่ทำให้ยากลำบากและเสี่ยงภัยในการดำเนินงาน และปัญหาวัสดุอุปกรณ์ที่ใช้ฝึกอบรมในสถานที่ฝึกอบรมบางแห่งมีไม่เพียงพอและต่อคุณภาพใช้การไม่ได้

คำสำคัญ: การพัฒนาอาชีพ, ชุมชน, ปอเนาะ, โรงเรียนสอนศาสนาอิสลาม

บทนำ

โครงการพัฒนาอาชีพในโรงเรียนสอนศาสนาอิสลาม/ปอเนาะ/ชุมชน ในพื้นที่จังหวัดยะลา ปัตตานี และนราธิวาส มีวัตถุประสงค์เพื่อเสริมสร้างศักยภาพของเยาวชนในโรงเรียนสอนศาสนาอิสลาม/ปอเนาะ/ชุมชน ให้มีความรู้ ทักษะ และมีมือด้านช่างต่าง ๆ เป็นการใช้เวลาว่างให้เกิดประโยชน์ และสามารถนำความรู้ไปใช้ในการสร้างงาน สร้างอาชีพ เสริมสร้างสันติสุขของประชาชน และแก้ปัญหาความยากจนที่เกิดจากการว่างงาน เป็นโครงการที่สถาบันพัฒนาฝีมือแรงงานภาค 12 สงขลา (สพภ.12 สงขลา) กรมพัฒนาฝีมือแรงงาน กระทรวงแรงงาน ดำเนินการเพื่อตอบสนองนโยบายของรัฐบาลที่กำหนดให้ทุกภาคส่วนร่วมกันแก้ปัญหาความไม่สงบในพื้นที่ 3 จังหวัดชายแดนภาคใต้อย่างเร่งด่วนแบบบูรณาการ โดยมีหน่วยงานระดับพื้นที่เป็นหน่วยปฏิบัติคือ ศูนย์พัฒนาฝีมือแรงงานจังหวัด (ศพจ.) ในสามจังหวัดชายแดนภาคใต้ คือจังหวัดยะลา ปัตตานี และนราธิวาส โครงการนี้ดำเนินงานโดยผ่านกิจกรรม 3 กิจกรรมคือ 1) กิจกรรมการสัมมนาเพื่อสำรวจความต้องการ ทิศทางการพัฒนาฝีมือแรงงานในโรงเรียนสอนศาสนาอิสลามฯ กลุ่มเป้าหมายคือ ผู้บริหารโรงเรียนหรือตัวแทน ผู้นำศาสนาและชุมชน จำนวน 364 คน จากจังหวัดยะลา 103 คน ปัตตานี 154 คน และนราธิวาส 107 คน 2) กิจกรรมการอบรมเทคนิคการสอนงานแก่วิทยากรกลุ่มเป้าหมายคือ ผู้มีฝีมือในวิชาชีพต่าง ๆ ที่ทำหน้าที่เป็นวิทยากรพัฒนาฝีมือแรงงานแก่เยาวชนในโครงการมาจากทุกตำบล ๆ ละ 1 คน จำนวน 203 คน จากจังหวัดยะลา 67 คน ปัตตานี 68 คน และนราธิวาส 78 คน ระยะเวลาฝึกอบรม 60 ชั่วโมง และ 3) กิจกรรมการพัฒนาฝีมือแรงงานเพื่อเพิ่มศักยภาพเยาวชนในโรงเรียนสอนศาสนาอิสลามฯ ให้สอดคล้องกับอุตสาหกรรมในพื้นที่และภูมิปัญญาท้องถิ่น จำนวน 29 สาขา กลุ่มเป้าหมาย คือ เยาวชนในโรงเรียนสอนศาสนาอิสลามฯ 221 แห่ง จำนวน 4,422 คน จำนวน 221

รุ่น ๆ ละ 20 คน จากจังหวัดยะลา 73 รุ่น ปัตตานี 74 รุ่น และนราธิวาส 74 รุ่น ระยะเวลาฝึกอบรม 2 เดือน (240 ชั่วโมง)

เพื่อให้ทราบผลการดำเนินงานตามวัตถุประสงค์ ปัญหา อุปสรรคและข้อจำกัดของโครงการในภาพรวม ตลอดจนการให้ข้อเสนอแนะและสร้างกระบวนการเรียนรู้ของฝ่ายต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้อง ทาง สพภ. 12 สงขลาจึงกำหนดให้มีการติดตามประเมินผลโครงการพัฒนาอาชีพในโรงเรียนสอนศาสนาอิสลามฯ ของสามจังหวัดชายแดนภาคใต้ขึ้น โดยใช้หลักการประเมินผลแบบมีส่วนร่วม ที่ให้ความสำคัญกับการมีส่วนร่วมของผู้มีส่วนได้เสีย (Stakeholders) ในการดำเนินโครงการ ซึ่งประกอบด้วย ผู้บริหารโรงเรียนหรือตัวแทน ผู้นำศาสนา ผู้นำชุมชน วิทยากรผู้มีฝีมือในวิชาชีพต่าง ๆ เยาวชนที่เข้าฝึกอบรมพัฒนาฝีมือแรงงาน เจ้าหน้าที่ของ ศพจ. ทั้งสามจังหวัดที่เกี่ยวข้องกับโครงการ และเจ้าหน้าที่ของ สพภ. 12 สงขลา ในการติดตามประเมินผลครั้งนี้ใช้ข้อมูลจาก 3 แหล่งคือ ข้อมูลจากการรายงานผลของหน่วยปฏิบัติตามโครงการ ข้อมูลจากการติดตามผลภาคสนามของคณะทำงานติดตามประเมินผลและข้อมูลจากการจัดเวทีเรียนรู้ร่วมกันของผู้มีส่วนเกี่ยวข้อง ได้แก่ กลุ่มเป้าหมายที่ได้รับการฝึกอบรมและเจ้าหน้าที่ที่เกี่ยวข้องกับการดำเนินการโครงการ

วัตถุประสงค์ของการประเมินผล

1. เพื่อศึกษาผลการดำเนินงานตามวัตถุประสงค์ของโครงการในมิติของปัจจัยเบื้องต้น กระบวนการดำเนินงาน และผลผลิต
2. เพื่อศึกษาปัญหา อุปสรรคการดำเนินงานของโครงการและเสนอแนะแนวทางการปรับปรุงแก้ไขการดำเนินงานต่อไป

นิยามศัพท์เฉพาะ

โครงการพัฒนาอาชีพในโรงเรียนสอนศาสนาอิสลาม/ปอเนาะ/ชุมชน ในพื้นที่จังหวัดยะลา ปัตตานี และนราธิวาส หมายถึงโครงการพัฒนาที่สถาบันพัฒนาฝีมือแรงงานภาค 12 สงขลา กรมพัฒนาฝีมือแรงงาน กระทรวงแรงงาน รับผิดชอบภายใต้นโยบายของรัฐบาลที่ต้องการแก้ไขปัญหาความไม่สงบในพื้นที่ 3 จังหวัดชายแดนภาคใต้ โดยมีศูนย์พัฒนาฝีมือแรงงานจังหวัดในพื้นที่จังหวัดยะลา ปัตตานี และนราธิวาสเป็นผู้ดำเนินงาน ด้วยการจัดฝึกอบรมวิชาชีพให้แก่เยาวชนกลุ่มเป้าหมาย จำนวน 29 สาขา ระยะเวลาในการฝึกอบรม 240 ชั่วโมง

การพัฒนาอาชีพ หมายถึง การส่งเสริมอาชีพ โดยการให้ความรู้ทางด้านวิชาชีพ ด้วยการฝึกอบรมให้กับกลุ่มเยาวชนในโรงเรียนสอนศาสนาอิสลาม/ปอเนาะ/ชุมชนในพื้นที่จังหวัดยะลา ปัตตานี และนราธิวาส ให้มีความรู้ทักษะและฝีมือช่างต่าง ๆ สามารถนำความรู้ไปใช้ในการสร้างงาน สร้างอาชีพ มีรายได้สามารถเลี้ยงตนเองและครอบครัวได้ เช่น ช่างก่ออิฐ ฉาบปูน ทาสีอาคาร ไฟฟ้า เครื่องยนต์ ตัดเย็บเสื้อผ้าสตรี ทำอาหาร เป็นต้น

โรงเรียนสอนศาสนาอิสลาม หมายถึง โรงเรียนเอกชนสอนศาสนาอิสลามในพื้นที่จังหวัดยะลา ปัตตานี และนราธิวาส ที่เปิดสอนวิชาสามัญควบคู่ไปกับหลักสูตรอิสลามศึกษาตอนต้นและ/หรือหลักสูตรอิสลามศึกษาตอนปลายที่ได้รับการคัดเลือกให้เป็นโรงเรียนเป้าหมายของโครงการ

ปอเนาะ หมายถึง โรงเรียนเอกชนสอนศาสนาอิสลามประเภทหนึ่งจากจำนวน 3 ลักษณะในหมวด 2 มาตรา 15(2) แห่งพระราชบัญญัติโรงเรียนเอกชน พ.ศ. 2525 ในเขตพื้นที่จังหวัดยะลา ปัตตานี และนราธิวาส ที่เปิดการเรียนการสอนวิชาศาสนาอิสลามและได้รับการคัดเลือกให้เป็นโรงเรียนเป้าหมายของโครงการ

ชุมชน หมายถึง หมู่บ้านที่อยู่ในพื้นที่ความรับผิดชอบขององค์การบริหารส่วนตำบลในจังหวัดยะลา ปัตตานีและนราธิวาส ที่ได้รับการคัดเลือกให้เป็นชุมชน เป้าหมายสำหรับการฝึกอบรมการพัฒนาอาชีพจากโครงการ

กิจกรรมที่ 1 หมายถึง การสัมมนาเพื่อสำรวจความต้องการทิศทางการพัฒนาฝีมือแรงงานในโรงเรียนสอนศาสนาอิสลาม/ปอเนาะ/ชุมชน กลุ่มเป้าหมายคือ ผู้บริหารโรงเรียน ผู้นำศาสนาและผู้นำชุมชนในจังหวัดยะลา ปัตตานี และนราธิวาส

กิจกรรมที่ 2 หมายถึง การอบรมเทคนิคการสอนงานแก่วิทยากรเพื่อพัฒนาฝีมือแรงงานเยาวชนกลุ่มเป้าหมาย คือ ผู้มีฝีมือในวิชาชีพสาขาต่าง ๆ ทุกตำบล ในจังหวัดยะลา ปัตตานี และนราธิวาส

กิจกรรมที่ 3 หมายถึง การพัฒนาฝีมือแรงงานเพื่อเพิ่มศักยภาพในโรงเรียนสอนศาสนาอิสลาม/ปอเนาะ/ชุมชน กลุ่มเป้าหมายคือ เยาวชนในจังหวัดยะลา ปัตตานี และนราธิวาส

เยาวชน หมายถึง ผู้ที่กำลังศึกษาหรือสำเร็จการศึกษาจากโรงเรียนสอนศาสนาอิสลาม/ปอเนาะ/ชุมชนที่เข้ารับการฝึกอบรมการพัฒนาอาชีพจากศูนย์พัฒนาฝีมือแรงงานจังหวัดยะลา ปัตตานี และนราธิวาสในกิจกรรมที่ 3

วิทยากร หมายถึง ผู้ที่มีฝีมือในวิชาชีพสาขาต่าง ๆ ที่ได้รับการคัดเลือกและเข้ารับการฝึกอบรมเทคนิคการสอนงานเพื่อพัฒนาฝีมือแรงงานในกิจกรรมที่ 2 และทำหน้าที่เป็นผู้สอนเยาวชนที่เข้ารับการฝึกอบรมการพัฒนาอาชีพในกิจกรรมที่ 3

วิธีดำเนินการประเมินผล

ขั้นตอนในการดำเนินการมีดังนี้คือ คณะทำงานติดตามประเมินผลจากมหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์วิทยาเขตปัตตานีร่วมกับเจ้าหน้าที่ของ สภท.12 สงขลา และ ศพจ. จังหวัดยะลา ปัตตานี และนราธิวาส กำหนดขอบข่ายในการติดตามประเมินผลโครงการใน

ภาพรวม โดยกำหนดให้มีการประเมินผลทั้งด้านปัจจัยนำเข้า กระบวนการดำเนินงาน และผลผลิตของโครงการ จัดทำเกณฑ์และตัวชี้วัดความสำเร็จของโครงการสร้าง เครื่องมือขึ้น 4 ชุด เพื่อใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูล ได้แก่ 1) แบบสอบถามผู้บริหารโรงเรียน/ผู้นำศาสนา/ผู้นำชุมชน 2) แบบสอบถามวิทยากรผู้เข้ารับการฝึกอบรมเทคนิคการสอนงาน 3) แบบสอบถามเยาวชนที่เข้ารับการฝึกอบรมพัฒนาอาชีพ (หลักสูตร 240 ชม.) 4) แบบสอบถามเจ้าหน้าที่ ศพจ. ดำเนินการตรวจสอบคุณภาพของเครื่องมือด้านความตรง ความเป็นปรนัย และความเชื่อมั่น มีการศึกษาข้อมูลเชิงคุณภาพเพิ่มเติม โดยการสังเกต การสัมภาษณ์อย่างไม่เป็นทางการและการสนทนากลุ่ม (Focus-group discussion) เป็นการตรวจสอบยืนยันความตรงด้านข้อมูลเพื่อให้ผลการประเมินมีความตรงและเชื่อถือได้มากที่สุด กลุ่มตัวอย่างในการศึกษาค้างนี้มีจำนวน 1,336 คน ประกอบด้วย ผู้บริหารโรงเรียนหรือตัวแทน 38 คน ผู้นำศาสนา 10 คน ผู้นำชุมชน 4 คน วิทยากร 119 คน เยาวชน 1,151 คน และเจ้าหน้าที่ ศพจ. 14 คน จากประชากร 4,989 คน โดยการสุ่มแบบแบ่งชั้นอย่างมีสัดส่วนตามจังหวัด (Stratified Random Sampling)

ทำการเก็บรวบรวมข้อมูลภาคสนามในเดือน มิถุนายน - กรกฎาคม 2548 เมื่อได้ข้อมูลที่ต้องการครบถ้วนแล้ว ผู้วิจัยดำเนินการวิเคราะห์ข้อมูลเชิงปริมาณด้วยโปรแกรมสำเร็จรูปทางสถิติ โดยใช้สถิติเชิงพรรณนา ได้แก่ ความถี่ ร้อยละ ค่าเฉลี่ยเลขคณิต สำหรับการวิเคราะห์ข้อมูลเชิงคุณภาพใช้การวิเคราะห์เนื้อหา (Content analysis) มีการจัดเวทีเพื่อนำเสนอผลการวิเคราะห์ผลการดำเนินงานของโครงการ ปัญหาอุปสรรค และข้อเสนอแนะในการปรับปรุงการดำเนินงาน จำนวน 2 ครั้ง สรุปบทเรียนการดำเนินงานและสะท้อนกลับผลการประเมินโครงการ จำนวน 1 ครั้ง โดยมีผู้เข้าร่วมประชุมประกอบด้วยผู้บริหารและเจ้าหน้าที่ สพภ. 12 สงขลาและ ศพจ. ในพื้นที่ภาค 12

ประกอบด้วย ศพจ. ยะลา ปัตตานี นราธิวาส สงขลา พัทลุง สตูล และตรัง ร่วมกับคณะทำงานติดตามประเมินผลโครงการ เพื่อร่วมกันแลกเปลี่ยนเรียนรู้ แสดงความคิดเห็นและเสนอแนะเพิ่มเติม

ผลการวิจัย

การนำเสนอผลการวิจัยครั้งนี้ จำแนกเป็น 3 กิจกรรม คือ กิจกรรมที่ 1 การสัมมนาผู้บริหารโรงเรียนเพื่อสำรวจความต้องการและทิศทางการพัฒนาฝีมือแรงงาน กิจกรรมที่ 2 การอบรมวิทยากรเรื่องเทคนิคการสอนงาน และกิจกรรมที่ 3 การพัฒนาฝีมือแรงงานเพื่อเพิ่มศักยภาพเยาวชนในโรงเรียนสอนศาสนาอิสลามฯ โดยนำเสนอตามวัตถุประสงค์ของการวิจัยดังต่อไปนี้

กิจกรรมที่ 1 การสัมมนาผู้บริหารโรงเรียนเพื่อสำรวจความต้องการและทิศทางการพัฒนาฝีมือแรงงาน

ผลการศึกษา พบว่า

1. ด้านปัจจัยเบื้องต้น

1.1 คุณสมบัติของผู้เข้าร่วมสัมมนา พบว่าผู้เข้าร่วมสัมมนาร้อยละ 75 เป็นผู้บริหารโรงเรียนสอนศาสนาอิสลามฯ และผู้นำศาสนา และผู้เข้าร่วมสัมมนาอีกร้อยละ 25 เป็นผู้ประสานงานวิชาชีพของโรงเรียน ซึ่งมีคุณสมบัติไม่ตรงกับกลุ่มเป้าหมายที่กำหนด

1.2 เจตคติของผู้เกี่ยวข้องในกิจกรรม

1.2.1 ผู้เข้าร่วมสัมมนามีเจตคติที่ดีต่อโครงการในระดับมาก

1.2.2 เจ้าหน้าที่ ศพจ. สามจังหวัด มีความเห็นว่าการสัมมนาเพื่อสำรวจความต้องการและทิศทางการพัฒนาฝีมือแรงงานต้องดำเนินการอย่างเร่งด่วน จึงหวังผลสำเร็จมากไม่ได้ และไม่แน่ใจว่าข้อมูลความต้องการฝึกอาชีพของเยาวชนที่ได้รับจากผู้เข้าร่วมสัมมนามีความน่าเชื่อถือและตรงกับความต้องการของเยาวชนกลุ่มเป้าหมาย เนื่องจากการสำรวจ

ข้อมูลความต้องการฝึกอาชีพของเยาวชนในโรงเรียนที่จะเข้าร่วมโครงการกระทำกันอย่างเร่งด่วน มีระยะเวลาสั้น ๆ จึงไม่สามารถกระทำได้อย่างทั่วถึงหรือครอบคลุม

1.3 งบประมาณ

เจ้าหน้าที่ ศพจ. สามจังหวัด มีความเห็นว่างบประมาณมีความเหมาะสม

1.4 สถานที่/ระยะเวลา

ผู้บริหารหรือตัวแทนโรงเรียนสอนศาสนาอิสลามฯ จากจังหวัดยะลาและนราธิวาส มีความเห็นว่างบประมาณและระยะเวลาในการสัมมนามีความเหมาะสมปานกลาง ส่วนผู้บริหารหรือตัวแทนโรงเรียนสอนศาสนาอิสลามฯ จากจังหวัดปัตตานี มีความเห็นว่างบประมาณและเวลาที่จัดสัมมนามีความเหมาะสมมาก

2. กระบวนการดำเนินงาน ประกอบด้วย

2.1 การประสานงานระหว่าง ศพจ. กับกลุ่มเป้าหมาย

ผู้บริหารหรือตัวแทนโรงเรียนสอนศาสนาอิสลามฯ ทั้งสามจังหวัด ร้อยละ 50 ประสานงานโดยติดต่อและร่วมประชุมกับทางเจ้าหน้าที่ ศพจ. และผู้ประสานงานของ ศพจ. โดยตรง ส่วนที่เหลือมีการประสานงานกับ ศพจ. โดยผ่านทางวิทยากรของ ศพจ.

2.2 ขั้นตอนการสัมมนา

ผู้เข้าร่วมสัมมนาและเจ้าหน้าที่ ศพจ. ทั้งสามจังหวัดมีความเห็นว่าขั้นตอนและระยะเวลาการสัมมนามีความเหมาะสม

3. ผลผลิต ประกอบด้วย

3.1 ผู้บริหารหรือตัวแทนโรงเรียนสอนศาสนาอิสลามฯ ทั้งสามจังหวัด มีความพึงพอใจในการจัดสัมมนามาก

3.2 ผู้บริหารหรือตัวแทนโรงเรียนสอนศาสนาอิสลามฯ ทั้งสามจังหวัดมีความรู้ความเข้าใจโครงการมาก

3.3 ความต้องการพัฒนาอาชีพในโรงเรียนสอนศาสนาอิสลามฯ พบว่าผู้เข้าร่วมสัมมนาทั้งสามจังหวัดมีความต้องการพัฒนาอาชีพให้กับเยาวชนใน

โรงเรียนสูงมาก

3.4 เจ้าหน้าที่ ศพจ. ทั้งสามจังหวัด ร้อยละ 70 มีความเห็นว่าการสัมมนาครั้งนี้ได้ผลปานกลาง

4. ปัญหา อุปสรรคและข้อเสนอแนะ

เจ้าหน้าที่ ศพจ. ทั้งสามจังหวัด มีความเห็นต่อปัญหา อุปสรรคและข้อเสนอแนะ ดังนี้

4.1 ปัญหา อุปสรรคในการดำเนินการสัมมนา คือ ผู้บริหารของโรงเรียนสอนศาสนาอิสลามอีกร้อยละ 25 ไม่ได้เข้าร่วมสัมมนาด้วยตนเอง ส่งแต่ตัวแทนของโรงเรียนเข้าร่วมสัมมนา

4.2 ข้อเสนอแนะ คือ ฝ่ายดำเนินการซึ่งเป็นเจ้าหน้าที่ผู้รับผิดชอบของ ศพจ. ต้องประสานงานและสื่อสารให้ผู้บริหารโรงเรียนเห็นความสำคัญในการเข้าร่วมสัมมนามากกว่าที่ผ่านมา

กิจกรรมที่ 2 การอบรมวิทยากรเทคนิคการสอนงาน

ผลการศึกษา พบว่า

1. ปัจจัยเบื้องต้น ประกอบด้วย

1.1 วิทยากรผู้เข้ารับการฝึกอบรมทั้งสามจังหวัด มีความเห็นว่างบประมาณการคัดเลือกผู้เข้ารับการฝึกอบรมเพื่อเป็นวิทยากรของ ศพจ. ตามโครงการมีความเหมาะสม แต่ในการคัดเลือกวิทยากรให้ได้ตามเกณฑ์มีข้อจำกัดจากเหตุการณ์ความไม่สงบในพื้นที่และมีเวลาจำกัด

1.2 งบประมาณ

เจ้าหน้าที่ ศพจ. ทั้งสามจังหวัด มีความคิดเห็นว่างบประมาณเหมาะสมมาก

1.3 สถานที่

วิทยากรผู้เข้ารับการฝึกอบรมทั้งสามจังหวัด มีความเห็นว่างบประมาณที่เหมาะสมมาก

1.4 ความเหมาะสมของอุปกรณ์และเครื่องมือ

วิทยากรผู้เข้ารับการฝึกอบรมทั้งสามจังหวัด มีความเห็นว่างบประมาณ เครื่องมือที่ใช้ในการอบรมมีความเหมาะสมมาก

1.5 หลักสูตร
หลักสูตรฝึกอบรมมีความเหมาะสมสอดคล้อง
กับความต้องการมาก

2. กระบวนการดำเนินงาน

2.1 ความเหมาะสมของการฝึกอบรม

การฝึกอบรมวิทยากรทั้งสามจังหวัดดำเนินไป
ได้ดีด้วยดีและเหมาะสม

2.2 ระยะเวลา

วิทยากรผู้เข้ารับการฝึกอบรมทั้งสามจังหวัด
มีความเห็นว่าระยะเวลาเหมาะสม

3. ผลผลิต

3.1 ความรู้และทักษะ

วิทยากรผู้เข้ารับการฝึกอบรมทั้งสามจังหวัด
เห็นว่ามีความรู้ ความเข้าใจ และทักษะที่ได้รับสูงกว่า
ก่อนฝึกอบรมมาก

3.2 ผลสัมฤทธิ์ของการฝึกอบรม

วิทยากรผู้เข้ารับการฝึกอบรมเทคนิคการ
สอนงานทั้ง 3 จังหวัด จบหลักสูตรทุกคน

3.3 ความพึงพอใจ

วิทยากรผู้เข้ารับการฝึกอบรมทั้งสามจังหวัด
มีความพึงพอใจการฝึกอบรมมาก เห็นว่าการอบรม
เทคนิคการสอนงานทำให้มีความรู้ ประสบการณ์ สามารถ
นำไปปรับปรุงตัวเองให้การสอนมีคุณภาพมากยิ่งขึ้น
ทำให้มีความมั่นใจในการสอนมากขึ้น

4. ปัญหา อุปสรรคและข้อเสนอแนะ

เจ้าหน้าที่ ศพจ. ทั้งสามจังหวัด มีความเห็น
สอดคล้องกันว่าปัญหาอุปสรรคการดำเนินโครงการ
คือ วิทยากรผู้เข้ารับการฝึกอบรมบางคนขาดความสนใจ
อย่างต่อเนื่อง และปัญหาความสามารถในการนำความรู้
ไปประยุกต์ใช้ของวิทยากรผู้เข้ารับการฝึกอบรม
ข้อเสนอแนะคือ ควรฝึกอบรมและสร้างวิทยากรใน
สาขาอาชีพที่ขาดแคลน และควรมีการฝึกอบรมเป็น
ระยะ ๆ อย่างต่อเนื่อง

กิจกรรมที่ 3 การพัฒนาฝีมือแรงงานเพื่อเพิ่ม ศักยภาพเยาวชนในโรงเรียนสอนศาสนาอิสลาม/ ปอเนาะ/ชุมชน

ผลการศึกษา พบว่า

1. ปัจจัยเบื้องต้น

1.1 ความต้องการของผู้เข้ารับการฝึกอบรม
ต่อการพัฒนาอาชีพ

ผู้เข้ารับการฝึกอบรมทั้งสามจังหวัด ร้อยละ
75 มีความต้องการฝึกอบรมเพื่อพัฒนาอาชีพ เพราะ
ต้องการใช้เวลาว่างให้เป็นประโยชน์ และนำความรู้
ทักษะที่ได้จากการฝึกอบรมไปประกอบอาชีพหารายได้

1.2 ความรู้ความสามารถและการถ่ายทอด
ของวิทยากร

ผู้เข้ารับการฝึกอบรมทั้งสามจังหวัด เห็นว่า
วิทยากรมีความรู้ความสามารถในการถ่ายทอดทักษะ
วิชาชีพมาก

1.3 งบประมาณ

ความคิดเห็นของเจ้าหน้าที่ ศพจ. ทั้งสาม
จังหวัด เห็นว่างบประมาณเหมาะสม

1.4 วัสดุ อุปกรณ์

ผู้เข้ารับการฝึกอบรมทั้งสามจังหวัด เห็นว่า
วัสดุอุปกรณ์ ประกอบการฝึกอบรม ส่วนมากเหมาะสม
เพียงพอ มีเพียงบางส่วนที่ชำรุด ได้รับล่าช้า ไม่ทัน
เวลาใช้ฝึกปฏิบัติในช่วงแรก ๆ

1.5 สถานที่ฝึกอบรม

ผู้เข้ารับการฝึกอบรมทั้งสามจังหวัด เห็นว่า
สถานที่จัดฝึกอบรมส่วนใหญ่มีความเหมาะสม มีเพียง
สถานที่ส่วนน้อยเท่านั้นไม่เหมาะสมเพราะคับแคบและ
อากาศร้อน

1.6 หลักสูตร

เจ้าหน้าที่ของ ศพจ. ทั้งสามจังหวัด มีความเห็น
สอดคล้องกันว่า ร้อยละ 75 ของการฝึกอบรมเป็นไป
ตามหลักสูตรและแผนการฝึกอบรม

2. ด้านกระบวนการดำเนินงาน

2.1 การประสานงาน

การประสานงานกับเจ้าของ/ผู้บริหารโรงเรียนสอนศาสนาอิสลาม ผู้นำศาสนา ผู้นำชุมชนและทุกฝ่ายที่เกี่ยวข้องทั้งสามจังหวัด ได้รับความร่วมมือดี

2.2 การฝึกอบรม

การฝึกอบรมทั้งสามจังหวัด ขั้นตอนและวิธีการฝึกอบรมมีความเหมาะสมมาก กิจกรรมมีความเหมาะสมเข้าใจง่าย

3. ด้านผลผลิต

3.1 ความพึงพอใจของผู้เกี่ยวข้อง

ผู้เข้าฝึกอบรมและเจ้าของ/ผู้บริหารโรงเรียนสอนศาสนาอิสลามฯ ทั้งสามจังหวัด มีความพึงพอใจอยู่ในระดับมาก ส่วนความเห็นของเจ้าหน้าที่ ศพจ. ที่มีต่อโครงการเห็นว่าได้ผลปานกลาง

3.2 ผลสัมฤทธิ์ของการฝึกอบรม

ผู้เข้าฝึกอบรมทั้งสามจังหวัด เห็นว่าหลังจากการฝึกอบรมแล้ว ส่วนใหญ่มีความรู้และทักษะทางด้านช่าง สามารถนำไปใช้ในชีวิตประจำวันและประกอบอาชีพได้ในอนาคต แต่มีเพียงเยาวชนส่วนน้อยเท่านั้นที่สามารถมีรายได้เป็นเงิน และผู้เข้ารับการฝึกอบรมส่วนใหญ่ยังต้องการฝึกอบรมเพิ่มเติมอีก

3.3 ความสอดคล้องกับบริบทหรือสภาพแวดล้อมของชุมชน

เจ้าหน้าที่ ศพจ. และผู้เข้ารับการฝึกอบรมทั้งสามจังหวัด มีความเห็นสอดคล้องกันว่าอาชีพที่ฝึกอบรมมีความสอดคล้องกับอุตสาหกรรม วัฒนธรรม ประเพณี ภูมิปัญญาในท้องถิ่น และสามารถนำไปใช้ได้ในชีวิตจริง

4. ปัญหาอุปสรรคและข้อเสนอแนะ

4.1 เยาวชนผู้เข้าฝึกอบรมทั้งสามจังหวัด มีความคิดเห็น ดังนี้

ปัญหาและอุปสรรคในการเข้ารับการฝึกอบรมทั้งสามจังหวัด คือ วัสดุอุปกรณ์มีไม่เพียงพอ การจัดซื้อล่าช้า บางส่วนชำรุดและด้อยคุณภาพใช้การไม่ได้

นอกจากนั้น มีปัญหาเรื่องเวลาที่ใช้ในการฝึกอบรมไม่สามารถฝึกอบรมต่อเนื่องกันได้นานถึง 6 ชั่วโมงในแต่ละวัน เพราะผู้เข้ารับการฝึกอบรมต้องเรียนวิชาสามัญของโรงเรียน

ข้อเสนอแนะของผู้เข้ารับการฝึกอบรมทั้งสามจังหวัด คือ โรงเรียนที่เป็นสถานที่ฝึกอบรมควรจัดเตรียมวัสดุอุปกรณ์ให้เพียงพอและอยู่ในสภาพที่พร้อมใช้ฝึกปฏิบัติได้ เจ้าหน้าที่การเงินของ ศพจ. ควรประสานงานกับวิทยากรและให้มีการยืมเงินทดรองจ่าย เพื่อซื้อวัสดุอุปกรณ์การฝึกอบรมให้ทันเวลา ส่วนระยะเวลาการฝึกอบรมที่ต่อเนื่องกันนานถึง 6 ชั่วโมง เป็นปัญหากับการเรียนวิชาสามัญของเยาวชน มีข้อเสนอแนะให้มีการฝึกอบรมในวันหยุดช่วงปิดเรียนภาคฤดูร้อน

4.2 ปัญหาและอุปสรรคของกลุ่มวิทยากรที่ได้ออกมาจากการสนทนากลุ่ม คือ

1) ความไม่ปลอดภัยของวิทยากรในการเดินทางไปให้การฝึกอบรม และความไม่ปลอดภัยของเจ้าหน้าที่ในการไปตรวจเยี่ยม เนื่องจากเหตุการณ์ความไม่สงบในพื้นที่

2) ความไม่พร้อมของกลุ่มผู้เข้ารับการฝึกอบรม เช่น เวลาว่างไม่พร้อมกัน บางคนไม่เห็นความสำคัญ ไม่เอาใจใส่ในการฝึกอบรม

3) ความเร่งด่วนของโครงการทำให้เวลาในการประสานงานมีน้อย

4) กลุ่มเป้าหมายในชุมชนรับการฝึกอบรมได้ไม่เต็มที่ เพราะผู้เข้าฝึกอบรมติดภาระงานหลักในครอบครัว

5) การกำกับดูแลของ ศพจ. ไม่ทั่วถึง เพราะผู้ประสานงานมีจำนวนน้อย

6) อุปกรณ์ในการฝึกอบรมมีไม่เพียงพอหรือมีแต่บางส่วนใช้การไม่ได้

7) ผู้เข้ารับการฝึกอบรมบางส่วนมาสาย/ขาดบ่อย วัตถุประสงค์ที่เข้ามาฝึกอบรมเพราะต้องการเบียดเบียนมากกว่าต้องการความรู้

8) สถานที่ฝึกอบรมบางแห่งไม่สะดวก เช่น คับแคบ อากาศร้อน

9) ระยะเวลาในการฝึกอบรมของช่างบางสาขาไม่เพียงพอ

10) เยาวชนผู้เข้ารับการฝึกอบรมบางส่วนไม่เข้าใจภาษาไทยโดยเฉพาะการอ่านและเขียน

11) อุปกรณ์ที่ใช้ในการฝึกอบรมบางส่วนมักสูญหายระหว่างการฝึกอบรม

12) การเบิกเงินล่าช้าทั้งส่วนของเยาวชนและวิทยากร

13) เยาวชนขาดความรู้พื้นฐานทางด้านช่าง วิทยากรต้องใช้เวลามากในการเตรียมความรู้พื้นฐาน

4.3 ข้อเสนอแนะจากการสนทนากลุ่มวิทยากรมี ดังนี้

1) ควรสนับสนุนวัสดุอุปกรณ์การฝึกอบรมให้เพียงพอ

2) ควรขยายเวลาฝึกอบรมช่างบางสาขาเพื่อยกระดับฝีมือ

3) จัดเตรียมสถานที่ฝึกอบรมให้เหมาะสม

4) เร่งรัดการเบิก-จ่ายเงินให้ทันความต้องการในการฝึกอบรม

5) ควรมีการวัดผลและประเมินผลการฝึกอบรม

6) ควรจัดหาตลาด และแหล่งเงินทุนสนับสนุนกลุ่มเป้าหมาย

7) ควรมีค่าเบี้ยเลี้ยงแก่วิทยากรในกรณีที่มีการประชุมหรือสัมมนาที่ทางเจ้าหน้าที่ ศพจ.

8) ควรจัดทำเอกสารหลักสูตรประกอบการฝึกอบรม

อภิปรายผล

ผลจากการศึกษาครั้งนี้ ทำให้ทราบถึงผลการดำเนินงานของโครงการตามตัวชี้วัดแต่ละด้าน คือ ด้านปัจจัยเบื้องต้นด้านกระบวนการ ด้านผลผลิต และ

ทราบปัญหา อุปสรรคและข้อเสนอแนะการดำเนินงาน ทั้ง 3 กิจกรรม ผู้วิจัยขอเสนอและอภิปรายให้เห็นประเด็นสำคัญของแต่ละด้าน ดังต่อไปนี้

1. การบริหารจัดการโครงการ

1.1 การเตรียมความพร้อมของโครงการ นับเป็นปัจจัยสำคัญเบื้องต้นต่อความสำเร็จของการดำเนินงานตามโครงการ ดังที่ มาร์ุต คำชะอม และคณะ (2546, บทคัดย่อ) ได้เสนอแนะไว้ในการติดตามประเมินผลโครงการทัศนศึกษานอกห้องว่า การดำเนินกิจกรรมโครงการไม่ควรเร่งรัดจนเกินไป ควรคำนึงถึงการเตรียมความพร้อม ควรให้คนในชุมชนมีส่วนร่วม และมีความตระหนักถึงการเป็นเจ้าของกิจกรรมนั้น ๆ จากการศึกษ พบว่า แม้โครงการนี้เกิดขึ้นอย่างเร่งด่วนตามโครงการยุทธศาสตร์แก้ไขปัญหาความไม่สงบในพื้นที่สามจังหวัดชายแดนภาคใต้ แต่จากการที่หน่วยงานรับผิดชอบ คือ ศพจ. ได้วางแผนงาน กำหนดให้มีการเตรียมความพร้อมใน 2 กิจกรรมคือ กิจกรรมที่ 1 การสัมมนาเพื่อสำรวจความต้องการทิศทางการพัฒนาฝีมือแรงงานในโรงเรียนสอนศาสนาอิสลามฯ โดยใช้การมีส่วนร่วมจากหน่วยงานในพื้นที่ที่เกี่ยวข้อง เช่น หน่วยงานจากกระทรวงแรงงาน เขตพื้นที่การศึกษาของกระทรวงศึกษาธิการ หน่วยงานด้านความมั่นคง สำนักงานจังหวัด ตลอดจนคณะกรรมการอิสลามจังหวัดของแต่ละจังหวัด มีการจัดประชุมกำหนดคุณสมบัติของโรงเรียนสอนศาสนาอิสลามฯ เป้าหมายวางแผนการทำงาน การหาข้อมูลร่วมกัน และติดต่อประสานงานกับกลุ่มเป้าหมาย เพื่อทำให้เกิดความคล่องตัว และความไว้วางใจจากผู้บริหารโรงเรียนสอนศาสนาอิสลามฯ กลุ่มเป้าหมายจากการศึกษา วิธีการติดต่อประสานงานระหว่าง ศพจ. กับโรงเรียนสอนศาสนาอิสลามฯ พบว่า มีวิธีการติดต่อประสานงานที่หลากหลาย เช่น เจ้าหน้าที่ ศพจ. ประสานงานโดยตรงกับโรงเรียนสอนศาสนาอิสลามฯ หรือวิทยากรของ ศพจ. ประสานงานแทนเจ้าหน้าที่ ศพจ. หรือทางเจ้าของ/ผู้บริหารหรือตัวแทนของโรงเรียนสอนศาสนา

อิสลามฯ มาติดต่อประสานงานโดยตรงกับทาง ศพจ. เมื่อพิจารณาจากวิธีการประสานงานที่หลากหลายช่องทางนี้ ทำให้เกิดความครอบคลุมและทั่วถึงกลุ่มเป้าหมายในพื้นที่เกือบทั้งหมด โครงการนี้จึงได้รับความสนใจ และตอบสนองเป็นอย่างดีจากเจ้าของ/ผู้บริหารโรงเรียน ในกลุ่มเป้าหมายที่เล็งเห็นถึงผลประโยชน์ที่จะได้จากโครงการ

การสำรวจความต้องการฝึกอบรมวิชาชีพของนักเรียน เยาวชน และผู้สนใจในโครงการ พบว่า ทางเจ้าของ/ผู้บริหารโรงเรียน หรือผู้รับผิดชอบต่อกลุ่มเป้าหมาย ส่วนใหญ่ใช้วิธีการสัมภาษณ์ สอบถามและสำรวจโดยตรงกับนักเรียน เยาวชน ผู้สนใจ ซึ่งเป็นวิธีการที่ดี ทำให้ทราบความต้องการฝึกอบรมที่แท้จริงของเยาวชนกลุ่มเป้าหมายส่วนใหญ่ ไม่ใช่เป็นความต้องการของโรงเรียนฝ่ายเดียว

การเตรียมความพร้อมในกิจกรรมที่ 2 คือ การอบรมเทคนิคการสอนงานแก่วิทยากรเพื่อพัฒนาฝีมือแรงงาน มีกระบวนการเตรียมความพร้อมให้กับวิทยากรที่เข้าร่วมโครงการอย่างเป็นระบบตั้งแต่การรับสมัครทาง ศพจ. ทั้งสามจังหวัด ดำเนินการรับสมัครวิทยากรทั้งแนวลึกและแนวกว้าง การรับสมัครในแนวลึกคือ การสรรหารายชื่อจากแฟ้มประวัติวิทยากรของ ศพจ. ที่มีอยู่แล้วโดยทาง ศพจ. แจงให้คนเหล่านี้ทราบเพื่อให้มาสมัครเป็นวิทยากรในโครงการนี้ ส่วนการรับสมัครในแนวกว้างคือ การประชาสัมพันธ์ประกาศรับสมัครทางวิทยุกระจายเสียง เปิดโอกาสให้ผู้ที่มีความรู้ความสามารถทางด้านช่างทั่วไป แสดงความจำนงสมัครเป็นวิทยากรในโครงการนี้ด้วย และทาง ศพจ. ได้กำหนดให้ผู้สมัครทั้งสองกลุ่มนี้ต้องผ่านหลักสูตรการฝึกอบรมเทคนิคการสอนงานก่อน ซึ่งในหลักสูตรนี้มีเนื้อหาเกี่ยวกับวัตถุประสงค์ วิธีการดำเนินงานของโครงการพัฒนาฝีมือแรงงานในโรงเรียนสอนศาสนาอิสลามฯ การจัดทำหลักสูตรและเทคนิคการสอนงาน หลังจากการฝึกอบรมเทคนิคการสอนงานในกิจกรรมที่ 2 นี้แล้ว ทาง ศพจ. ทั้งสามจังหวัด ยัง

เปิดโอกาสให้ผู้ผ่านหลักสูตรการฝึกอบรมเทคนิคการสอนงานตัดสินใจอีกครั้งว่าสนใจเป็นวิทยากรในโครงการนี้อีกหรือไม่ จากการศึกษาผลการฝึกอบรมเทคนิคการสอนงาน พบว่า วิทยากรผู้รับการฝึกอบรมส่วนใหญ่มีความพึงพอใจมากในเรื่องเทคนิคการสอนงานเกิดความมั่นใจในการเป็นวิทยากรมากขึ้นและตัดสินใจเป็นวิทยากรในโครงการเกือบทุกคน การเตรียมความพร้อมให้กับวิทยากรทาง ศพจ. ทั้งสามจังหวัดนี้ นับเป็นกิจกรรมพัฒนาทรัพยากรมนุษย์และกลั่นกรองผู้มีความสนใจและต้องการเป็นวิทยากรอย่างจริงจัง มีเพียงปัญหาเทคนิคการสอนงานบางส่วนที่ต้องแก้ไขปรับปรุงบ้าง เช่น การให้วิทยากรผู้รับการฝึกอบรมได้มีโอกาสฝึกปฏิบัติมากขึ้น แทนการสอนโดยวิธีการบรรยายและมีการใช้สื่อการสอนให้มากขึ้น

การเตรียมความพร้อมโครงการฯ นี้ แม้ว่าจะระยะเวลาการเตรียมการมีน้อยเพราะความเร่งด่วนของโครงการ แต่ทางเจ้าหน้าที่ ศพจ. ทั้งสามจังหวัดสามารถทำได้ดีโดยให้ผู้มีส่วนได้ส่วนเสียในโครงการมีส่วนร่วมคิดและรับรู้ตั้งแต่เริ่มต้นโครงการฯ ทำให้ผู้เกี่ยวข้องกับโครงการมีความรู้สึกไว้วางใจและตระหนักถึงการเป็นเจ้าของโครงการนับเป็นปัจจัยเอื้ออำนวยเบื้องต้นที่สำคัญต่อความสำเร็จของการดำเนินโครงการในระยะต่อไป

1.2 การบริหารจัดการโครงการ กิจกรรมที่ 3 การพัฒนาฝีมือแรงงานเพื่อเพิ่มศักยภาพเยาวชนในโรงเรียนสอนศาสนาอิสลามฯ

ผลจากการศึกษา พบว่า ทาง ศพจ. และวิทยากรในโครงการได้มีส่วนร่วมรับผิดชอบดูแลเครื่องมือ การรับสมัครเยาวชนและผู้สนใจ การร่างหลักสูตรการฝึกอบรมให้ตรงกับความต้องการของกลุ่มเป้าหมาย และทาง ศพจ. ทำการชี้แจงการดำเนินงานเกี่ยวกับการเบิกจ่ายเงิน วัสดุอุปกรณ์ของโครงการให้กับเยาวชน วิทยากร และผู้ที่เกี่ยวข้อง ตลอดจนการแต่งตั้งคณะกรรมการดำเนินงาน และติดตามโครงการในระดับอำเภอ มีนายอำเภอเป็น

ประธานคณะกรรมการ มีรองผู้ว่าราชการจังหวัดเป็นประธานคณะกรรมการ ในระดับจังหวัด จัดได้ว่าเป็นการทำงานแบบบูรณาการที่ตีงการมีส่วนร่วมและความร่วมมือจากหน่วยงานและผู้เกี่ยวข้องหรือผู้มีส่วนได้ส่วนเสียในโครงการให้เข้ามารับทราบข้อมูลการทำงาน ของโครงการ เพื่อประโยชน์ด้านการประชาสัมพันธ์ การติดต่อประสานงานขอความร่วมมือและการให้ความสำคัญกับโครงการ เป็นการป้องกันปัญหาที่อาจเกิดขึ้นได้จากการเข้าใจผิดกันระหว่างหน่วยงานของรัฐด้วยกันเองโดยเฉพาะกับหน่วยงานทางด้านความมั่นคง หรือระหว่างหน่วยงานของรัฐกับกลุ่มเป้าหมาย อันเนื่องมาจากสถานการณ์ความไม่สงบในพื้นที่สามจังหวัดชายแดนภาคใต้

การบริหารจัดการโครงการฯ ในกิจกรรมที่ 3 ส่วนใหญ่ดำเนินการไปด้วยดีในทุกด้าน ทางเจ้าของ/ผู้บริหารโรงเรียนสอนศาสนาอิสลามฯ และวิทยากรทำงานร่วมกันเป็นอย่างดี และมีการกำกับ ดูแล ติดตาม การดำเนินงานโครงการจากทางเจ้าของ/ผู้บริหารโรงเรียนสอนศาสนาอิสลามฯ โดยการสังเกตและสอบถามจากวิทยากร และนักเรียนที่เข้าฝึกอบรมอย่างสม่ำเสมอ ให้การสนับสนุนการฝึกอบรม โดยการจัดสถานที่ฝึกอำนวยความสะดวกในการฝึก ให้ใช้อุปกรณ์และเครื่องมือของโรงเรียนที่มีอยู่สำหรับการฝึกอบรม โรงเรียนบางแห่งสมทบงบประมาณจัดซื้ออุปกรณ์หรือว่าจ้างเยาวชนทำงานให้กับโรงเรียนให้เยาวชนมีโอกาสฝึกปฏิบัติได้มากขึ้น นอกเหนือจากการฝึกอบรมตารางการฝึกที่ทาง ศพจ. และวิทยากรร่วมกันร่างขึ้นมา

1.3 การติดตามประเมินผลโครงการ

จากการที่ทาง สพท.12 สงขลา กำหนดให้มีการติดตามประเมินผลโครงการโดยหน่วยงานภายนอก เป็นกิจกรรมหนึ่งของโครงการ ซึ่งทาง ศพจ. และผู้ที่เกี่ยวข้องต่างรับทราบตั้งแต่เริ่มโครงการ น่าจะเป็นส่วนหนึ่งที่ทำให้ผู้รับผิดชอบทุกฝ่ายในโครงการเกิดความตื่นตัว และให้ความสำคัญกับโครงการ มีการชี้แจงให้ผู้ที่เกี่ยวข้องต้องดำเนินการอย่างเป็นระบบ ตาม

วัตถุประสงค์และวิธีการดำเนินงานของโครงการที่กำหนดไว้ เพื่อรองรับการติดตามประเมินผลโครงการ สอดคล้องกับประพันธ์ วิเศษรัฐกรรม และคณะ (2545, 64) ที่กล่าวว่า การติดตามประเมินผลอย่างต่อเนื่องของเจ้าหน้าที่ทุกระดับของโครงการจะทำให้กลุ่มเป้าหมายมีความกระตือรือร้น และมีกำลังใจในการดำเนินงานที่ตนรับผิดชอบเพิ่มขึ้น จากการศึกษา การดำเนินงานโครงการ พบว่า เจ้าหน้าที่ ศพจ. ทุกแห่งให้ความร่วมมือ กระตือรือร้นในการมีส่วนร่วม พิจารณาแสดงความคิดเห็นให้ความเห็นชอบและข้อเสนอแนะเกี่ยวกับประเด็น ตัวชี้วัดและเกณฑ์ความสำเร็จของโครงการและเครื่องมือที่ใช้ในการประเมินผล การเื้อออำนวยความสะดวกช่วยเหลือคณะติดตาม ประเมินผลโครงการในการจัดเตรียมเอกสารรายงาน รูปถ่ายและติดต่อประสานงานกับกลุ่มเป้าหมายในพื้นที่ทำให้การติดตามประเมินผลดำเนินการได้ดี ไม่มีปัญหาการประสานงานและการเข้าถึงกลุ่มเป้าหมาย ต่าง ๆ ของโครงการ และก่อให้เกิดการเรียนรู้ของทุกฝ่ายที่เกี่ยวข้อง เช่น

1) เจ้าหน้าที่ ศพจ. เกิดการเรียนรู้เรื่องการจัดทำประเด็น ตัวชี้วัด เกณฑ์การประเมินผลและเครื่องมือที่ใช้ในการประเมินผล สามารถนำไปปรับใช้ในโครงการอื่นได้และเข้าใจวัตถุประสงค์ เทคนิค วิธีการติดตามประเมินผลแบบมีส่วนร่วมที่ทำให้ทุกฝ่ายมีส่วนร่วม และเรียนรู้ร่วมกันอย่างสร้างสรรค์ ลดความขัดแย้งหรือปัญหาที่อาจเกิดขึ้นจากความไม่เข้าใจในระหว่างการทำงานได้

2) วิทยากรผู้ให้การฝึกอบรม มีกำลังใจและใช้ความสามารถในการถ่ายทอดการฝึกอบรมแก่ผู้เข้ารับการฝึกอบรมอย่างเต็มกำลังความสามารถ เนื่องจากในการติดตามตรวจเยี่ยมพื้นที่ฝึกอบรม มีการเปิดเวทีให้ทางคณะทำงานติดตามประเมินผล เจ้าหน้าที่ ศพจ. วิทยากรและผู้รับผิดชอบโรงเรียนมีโอกาสได้แสดงความคิดเห็นและวิจารณ์ผลงานการฝึกอบรมร่วมกัน โดยการให้คะแนนผลงานว่าผ่าน

หรือไม่ผ่านเกณฑ์ หรือไม่อย่างไร ทำให้ทุกฝ่ายได้เรียนรู้และทราบผลงานที่เยาวชนสร้างไว้ ส่วนวิทยากรที่ได้รับการตรวจเยี่ยมและติดตามในพื้นที่ส่วนใหญ่เกิดการเรียนรู้ว่าตนเองต้องพัฒนาเทคนิคการฝึกอบรมอย่างไรบ้าง จึงจะทำให้ผู้เข้ารับการฝึกอบรมได้เรียนรู้อย่างมีประสิทธิภาพและมีผลงานดี ๆ ไว้ให้ตรวจสอบร่องรอย เพื่อใช้เป็นผลงานของวิทยากรผู้ให้การฝึกอบรมสำหรับโครงการในอนาคต

3) เจ้าของ/ผู้บริหารสถาบันการศึกษา (โรงเรียนสอนศาสนาอิสลามฯ)

ส่วนใหญ่มีความพึงพอใจในโครงการ เพราะทำให้นักเรียน/เยาวชนมีความรู้และทักษะเกี่ยวกับอาชีพสำหรับการดำเนินชีวิตในปัจจุบันและอนาคต สถาบันการศึกษาได้ครุภัณฑ์และสิ่งของที่ได้จากการฝึกอบรม เช่น การปูพื้นกระเบื้อง การเดินสายไฟฟ้าในอาคารเรียนและหอพักนักเรียน การทำสื่ออาคารเรียนใหม่ มีรั้วโรงเรียน มีชั้นรอกหนังสือสำหรับห้องสมุด และผ้าอาคารเรียนใหม่ เป็นต้น นอกจากนี้ผู้บริหาร/ครู ในสถาบันการศึกษายังมีความประทับใจในการติดตามและตรวจเยี่ยมพื้นที่ของโครงการที่ทำให้วิทยากร นักเรียน/เยาวชนและสถาบันการศึกษาเกิดความตื่นตัว กระตือรือร้นในการดำเนินงานให้เป็นที่ไปตามวัตถุประสงค์และวิธีการของโครงการ บางแห่งถึงกับกล่าวว่า “นี่เป็นโครงการฝึกอบรมโครงการแรก ของโรงเรียนที่มีการติดตามประเมินผลโครงการอย่างจริงจัง จึงอยากให้ทุกโครงการดำเนินการแบบนี้บ้าง”

2. ผลการดำเนินงานของโครงการในกิจกรรมที่ 1 การสัมมนาเพื่อสำรวจความต้องการทิศทางการพัฒนาฝีมือแรงงานในโรงเรียนสอนศาสนาอิสลามฯ ผลการศึกษาพบว่า ผู้บริหารโรงเรียนสอนศาสนาอิสลามฯ ที่เข้าร่วมสัมมนามีความเห็นในประเด็นความต้องการพัฒนาอาชีพของโรงเรียนและพึงพอใจผลของการสัมมนาอยู่ในระดับมากทุกจังหวัด แต่มีความเห็นถึงความเหมาะสมของเครื่องมือสำรวจอยู่ในระดับปานกลาง ทั้งนี้อาจเป็นเพราะว่าเครื่องมือที่ใช้

สำรวจความต้องการฝึกอบรมอาชีพของเยาวชนจากโครงการยังไม่เหมาะสม มีประเด็นไม่ครอบคลุม บางหัวข้ออ่านแล้วไม่เข้าใจหรือเข้าใจยาก ทำให้ผู้รับผิดชอบการสำรวจต้องใช้เวลาในการทำความเข้าใจและชี้แจงกับเยาวชนกลุ่มเป้าหมายหรือใช้วิธีการที่เห็นว่าเหมาะสมสำหรับเยาวชนกลุ่มเป้าหมายแทน

วิธีการที่ใช้ในการสำรวจความต้องการการฝึกวิชาชีพของผู้เข้ารับการฝึกอบรม พบว่า ใช้วิธีการสัมภาษณ์ สอบถามโดยตรงกับนักเรียนมากที่สุด รองลงมาคือใช้แบบสอบถามสำรวจโดยให้นักเรียนแสดงความจำนงว่ามีความต้องการฝึกวิชาชีพอะไรบ้าง ซึ่งสามารถวิเคราะห์ได้ว่า โรงเรียนส่วนใหญ่ใช้วิธีการที่หลากหลายแตกต่างกันโดยใช้กระบวนการมีส่วนร่วมจากนักเรียนและเยาวชนที่เป็นกลุ่มเป้าหมายได้มีโอกาสระบุความต้องการของตนได้ แต่มีเจ้าของ/ผู้บริหารบางโรงเรียนไม่บอกวิธีการสำรวจความต้องการฝึกอบรมวิชาชีพกระทำกันอย่างไร จึงน่าจะมีโรงเรียนอีกจำนวนหนึ่งที่ไม่เปิดโอกาสให้นักเรียนได้แสดงความต้องการฝึกอบรมที่แท้จริงของตนได้ โดยทางโรงเรียนเป็นผู้กำหนดความต้องการแทนนักเรียน แต่ดูจากสภาพและความต้องการของโรงเรียนสอนศาสนาอิสลามฯ เป็นหลัก

ผลการสำรวจความต้องการฝึกวิชาชีพของเยาวชนกลุ่มเป้าหมาย พบว่าวิชาชีพที่ต้องการฝึกอบรมมากที่สุดคือ ตัดเย็บเสื้อผ้าสตรี/อาหาร - ขนม สำหรับนักเรียนหญิง เพราะคาดว่าจะสามารถนำไปใช้ในชีวิตประจำวันเพิ่มรายได้ให้กับครอบครัว รองลงมาคือ ช่างก่อสร้าง เพราะสามารถนำความรู้ไปสร้างที่อยู่อาศัย ไม่ต้องเสียค่าจ้างและมีงานทำได้ในอนาคต สอดคล้องกับศรัทธาสุวรรณศิริ และคณะ (2532, บทคัดย่อ) ซึ่งได้ทำการประเมินผลโครงการพัฒนาอาชีพในโรงเรียนเอกชนสอนศาสนาอิสลาม พบว่า นักเรียนกลุ่มเป้าหมายสนใจเรียนวิชาตัดเย็บเสื้อผ้ามากที่สุด มีทัศนคติเลือกเรียนเพราะเห็นว่าใช้ประกอบอาชีพได้เป็นลำดับสูงที่สุด และโอกาสที่จะใช้ประโยชน์จากวิชาชีพที่เรียนจะมีมาก

ภายหลังจบหลักสูตร

การประสานงานระหว่างโรงเรียนสอนศาสนาอิสลามฯ กับ ศพจ. ใช้วิธีการและรูปแบบที่หลากหลาย โดยเจ้าของ/ผู้บริหารโรงเรียนสอนศาสนาอิสลามฯ ส่วนใหญ่เข้ามาติดต่อและร่วมประชุมโดยตรงกับเจ้าหน้าที่ ศพจ. และผู้ประสานงานของ ศพจ. รองลงมา คือ การประสานงานกับ ศพจ. โดยผ่านทางวิทยากรและอันดับสุดท้ายคือเจ้าหน้าที่ ศพจ. ประสานงานกับโรงเรียนหรือวิทยากรในชุมชน เห็นได้ว่าการประสานงานในโครงการนี้มีหลายวิธีการและรูปแบบ ทำให้ได้โรงเรียนสอนศาสนาอิสลามฯ เป้าหมายเข้ามาร่วมโครงการอย่างครอบคลุมและทั่วถึง และยังแสดงถึงนัยที่เจ้าของ/ผู้บริหารของสถาบันการศึกษาในกลุ่มเป้าหมายมีความสนใจ ให้ความสำคัญและเล็งเห็นถึงประโยชน์ที่จะเกิดขึ้นกับโรงเรียนและนักเรียน/เยาวชนในพื้นที่ของตน

ผลการศึกษาความคิดเห็นของเจ้าหน้าที่ ศพจ. พบว่า เจ้าหน้าที่ส่วนใหญ่มีความคิดเห็นว่าการจัดกิจกรรมสัมมนาสำรวจความต้องการทิศทางการพัฒนาฝีมือแรงงานกระทำอย่างเร่งด่วนจึงหวังผลสำเร็จมากไม่ได้ ไม่แน่ใจว่าข้อมูลความต้องการของเยาวชนที่ได้จากผู้บริหารโรงเรียนสอนศาสนาอิสลามฯ นำเชื่อถือและตรงกับความต้องการของเยาวชน เนื่องจากไม่แน่ใจความเหมาะสมของเครื่องมือสำรวจความต้องการฝึกอาชีพของเยาวชนที่ทางโรงเรียนใช้สำรวจสอดคล้องกับความคิดเห็นของผู้เข้าร่วมสัมมนา แต่มีความเห็นว่าการดำเนินการตามโครงการโดยภาพรวมอยู่ในระดับปานกลาง ไม่สอดคล้องกับความคิดเห็นของผู้บริหารโรงเรียนสอนศาสนาอิสลามฯ ที่มีความเห็นว่าการสัมมนาภาพรวมอยู่ในระดับมากหรือน่าพอใจมาก ทั้งนี้ น่าจะเป็นเพราะว่าเจ้าหน้าที่ของรัฐส่วนใหญ่มักเคยชินกับการทำงานเชิงรับมากกว่าเชิงรุกหรือชนิดที่จะทำงานตามแผนงานปกติมากกว่าแผนงานพิเศษที่ต้องทำอย่างเร่งด่วน รวดเร็ว จึงทำให้ไม่มั่นใจว่าการดำเนินงานจะสำเร็จได้ผลเหมือนการทำโครงการตาม

ปกติ ซึ่งมีระยะเวลาเตรียมโครงการพอสมควร ประกอบกับสถานการณ์ความไม่สงบในพื้นที่ 3 จังหวัดชายแดนภาคใต้ ยิ่งทำให้ไม่มั่นใจความสำเร็จในระดับมากได้ หากได้ผลระดับปานกลางก็น่าจะยอมรับกันได้

3. ผลการดำเนินงานของโครงการในกิจกรรมที่ 2 การอบรมวิทยากรเพื่อพัฒนาฝีมือแรงงาน จากการศึกษาพบว่า วิทยากรผู้เข้าฝึกอบรมเทคนิคการสอนงานส่วนใหญ่มีความเห็นว่าการฝึกอบรมสอดคล้องกับความต้องการมาก ในภาพรวมวิทยากรผู้เข้าฝึกอบรมมีความรู้ความสามารถ มีความมั่นใจในการเป็นวิทยากรสูงกว่าก่อนการฝึกอบรมมาก ได้รับรู้แนวทางการดำเนินงานของโครงการ และมีความพึงพอใจมากเกี่ยวกับเทคนิคการสอนในแบบต่าง ๆ ทำให้มีความสามารถประสบการณ์และความมั่นใจในการถ่ายทอด/สอนงานเพิ่มขึ้น ตลอดจนการได้มีโอกาสรู้จักผู้คนมากขึ้น ทั้งที่เป็นวิทยากรผู้เข้ารับการฝึกอบรมด้วยกัน และวิทยากรผู้ให้การฝึกอบรมเทคนิคการสอนงานด้วย

ผลการดำเนินงานตามกิจกรรมที่ 2 ในภาพรวมนับเป็นการเตรียมความพร้อมแก่วิद्यากรผู้ที่จะไปทำหน้าที่วิทยากรให้การฝึกอบรมแก่นักเรียน/เยาวชนกลุ่มเป้าหมาย อย่งได้ผลตรงกับความต้องการของวิทยากรส่วนใหญ่ของโครงการที่ยังขาดทักษะด้านการถ่ายทอดหรือสอนงานให้กับผู้อื่น แม้ว่าผู้สมัครมาเป็นวิทยากรทุกคนล้วนมีความรู้ ความสามารถและทักษะในวิชาชีพของตนเป็นอย่างดีและกำลังประกอบอาชีพในวิชาชีพนั้น ๆ อยู่แล้วก็ตาม ดังนั้นการที่ ศพจ. มีกิจกรรมการฝึกอบรมเทคนิคการสอนงานให้กับวิทยากรของโครงการทุกคน จึงเป็นการเติมเต็มและพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ในส่วนที่วิทยากรส่วนใหญ่ยังขาดอยู่และเป็นการเตรียมความพร้อมโครงการโดยการชี้แจง สื่อสารทำความเข้าใจให้วิทยากร ทุกคนได้มีความรู้ เข้าใจวัตถุประสงค์ วิธีการดำเนินงานและผลที่คาดว่าจะได้รับจากโครงการ ทำให้วิทยากรในโครงการสามารถปฏิบัติงานได้อย่างมีประสิทธิภาพและประสิทธิผลตามโครงการ

4. ผลการดำเนินงานของโครงการในกิจกรรม
ที่ 3 การพัฒนาฝีมือแรงงานเพื่อเพิ่มศักยภาพเยาวชน
ในโรงเรียนสอนศาสนาอิสลามฯ ผลจากการศึกษา
พบว่า วิทยากรผู้ให้การฝึกอบรมมีความรู้ ความสามารถ
และถ่ายทอดทักษะวิชาชีพอยู่ในระดับมาก ชั้นตอน/
วิธีการฝึกอบรมเป็นไปด้วยดีมีคุณภาพมาก และสาขา
วิชาชีพที่ฝึกอบรมส่วนใหญ่มีความสอดคล้องกับความต้องการ
ของกลุ่มเป้าหมาย ซึ่งส่วนใหญ่เป็นผู้หญิง
และสอดคล้องกับอุตสาหกรรมและภูมิปัญญาท้องถิ่น
เนื่องจากในพื้นที่ 3 จังหวัดชายแดนภาคใต้ ประชาชน
ส่วนใหญ่นับถือศาสนาอิสลาม มีค่านิยมและประเพณี
ไม่ส่งเสริมให้ผู้หญิงไปทำงานไกล ๆ นอกหมู่บ้านหรือ
ชุมชนของตนเอง การที่โครงการพัฒนาอาชีพฯ ใน
พื้นที่ 3 จังหวัดชายแดนภาคใต้ ทำการฝึกอบรมวิชาชีพ
ด้านการตัดเย็บเสื้อผ้า ปักจักร ทำอาหารและขนม
นับว่าเป็นวิชาชีพที่สอดคล้องกับเหตุผลที่ผู้หญิงมุสลิม
จำเป็นต้องแต่งกายให้ถูกต้องตามหลักศาสนาอิสลาม
เมื่อผู้หญิงได้รับการฝึกอบรมวิชาชีพดังกล่าวแล้ว ก็
จะสามารถทำงานอยู่กับบ้านได้ประกอบศาสนกิจได้ครบ
ทุกเวลา ดูแลครอบครัวได้อย่างไม่ขาดตกบกพร่อง
อุปกรณ์วิชาชีพด้านการตัดเย็บเสื้อผ้าและปักจักร เป็น
ภูมิปัญญาท้องถิ่นของผู้หญิงไทยมุสลิมในพื้นที่ 3
จังหวัดชายแดนภาคใต้ ที่ยังได้รับความสนใจและรักษา
กันอยู่ จนสามารถนำไปประกอบอาชีพการตัดเย็บ
เครื่องแต่งกายสตรีมุสลิม กบิเยาะห์ ปัจจุบันมีการผลิต
จำหน่ายอย่างมากมายทั้งภายในประเทศและต่างประเทศ
มูลค่าปีละไม่ต่ำกว่าพันล้านบาท สอดคล้องกับการศึกษา
ของประพันธ์ วิเศษรัฐกรรม และคณะ (2545, 64)
และจूरรัตน์ บัวแก้ว และคณะ (2549)

ด้านผลผลิต ประกอบด้วยความพึงพอใจของ
ผู้ที่เกี่ยวข้อง พบว่า ผู้บริหารโรงเรียนสอนศาสนา
อิสลามฯ วิทยากรผู้ให้การฝึกอบรมและผู้เข้ารับการ
ฝึกอบรมอาชีพมีความพึงพอใจอยู่ในระดับมากทุก
จังหวัด สอดคล้องกับความคาดหวังและความต้องการ
ของเยาวชนกลุ่มเป้าหมาย ทำให้มีศักยภาพ ได้ความรู้

ทักษะ วิชาชีพ ที่จะนำไปประกอบอาชีพและหารายได้
ในอนาคตได้ ไม่สอดคล้องกับความพึงพอใจและ
ความเห็นของเจ้าหน้าที่ ศพจ. ที่มีความพึงพอใจระดับ
ปานกลางและเห็นว่าโครงการช่วยให้เยาวชนมีความรู้
และทักษะทางวิชาชีพระดับหนึ่งเท่านั้น ยังไม่สามารถ
นำไปประกอบอาชีพหารายได้ได้ ซึ่งสอดคล้องกับ
ผลสัมฤทธิ์ของการฝึกอบรม ที่พบว่า ผู้เข้ารับการ
ฝึกอบรมส่วนใหญ่ได้นำความรู้จากการฝึกอบรมไปใช้
ร้อยละ 82.6 และไม่ได้นำไปใช้เพียงร้อยละ 18.4
เพราะไม่มีเวลาและอุปกรณ์ ส่วนการมีรายได้ที่ได้รับ
เป็นเงินพบว่า มีเยาวชนเพียงร้อยละ 24.8 ที่สามารถ
นำความรู้ และทักษะวิชาชีพไปหารายได้เพิ่มขึ้น ผู้เข้ารับการ
ฝึกอบรม ส่วนใหญ่อ้อยละ 75.2 ยังไม่สามารถนำ
ความรู้จากการฝึกอบรมไปสร้างงาน สร้างอาชีพและ
รายได้ได้ เพราะกำลังศึกษาอยู่ในโรงเรียนหรือต้องการ
ศึกษาในระดับสูงต่อไป แต่มีการนำความรู้ และทักษะ
ทางวิชาชีพไปใช้ในชีวิตประจำวัน สามารถช่วยเหลือ
ครอบครัวและโรงเรียนได้

สำหรับการศึกษาเกี่ยวกับความต้องการฝึกอบรม
ในครั้งต่อไปพบว่า นักเรียน/เยาวชนส่วนใหญ่มีถึง
ร้อยละ 96.4 ต้องการสมัครเข้ารับการฝึกอบรมอาชีพ
ในครั้งต่อไป โดยต้องการฝึกอบรมในสาขาวิชาชีพเดิม
ร้อยละ 51.6 และต้องการฝึกอบรมในสาขาวิชาชีพ
ใหม่ร้อยละ 44.8 มีเพียงร้อยละ 3.6 เท่านั้น ที่ไม่
ต้องการฝึกอบรมครั้งต่อไป ซึ่งแสดงว่านักเรียน/
เยาวชนกลุ่มเป้าหมายส่วนใหญ่ยังสนใจและเล็งเห็น
ประโยชน์ของการฝึกอบรมด้านวิชาชีพอีกต่อไป โดยมี
ความต้องการฝึกอบรมในสาขาวิชาชีพที่สอดคล้องกับ
ภูมิปัญญาและวัฒนธรรมของท้องถิ่น ทำให้เห็นว่า
โครงการพัฒนาอาชีพนี้มีประโยชน์ และตรงกับความ
ต้องการของกลุ่มเป้าหมายที่ส่วนใหญ่เป็นผู้หญิง และ
การที่เยาวชนส่วนใหญ่ยังต้องการฝึกอบรมในสาขา
วิชาชีพเดิมนั้น แสดงว่าสาขาวิชาชีพเดิมที่กลุ่มเป้าหมาย
ฝึกอบรมผ่านมานั้นเป็นประโยชน์แต่ยังมีความรู้
ทักษะไม่เพียงพอ สมควรมีการฝึกอบรมเพิ่มเติมโดย

ต้องคำนึงถึงช่วงเวลาและระยะเวลาฝึกอบรมที่เหมาะสมมากกว่าหลักสูตรที่ผ่านมา

เมื่อพิจารณาผลการดำเนินงานในกิจกรรมที่ 3 โดยภาพรวมได้ผลดี ทั้งในมิติปัจจัยเบื้องต้น กระบวนการดำเนินงานและผลผลิต ที่เป็นเช่นนี้น่าจะมีปัจจัยมาจาก

1) สาขาวิชาชีพที่ฝึกอบรมส่วนใหญ่สอดคล้องกับความต้องการของนักเรียน/เยาวชนกลุ่มเป้าหมาย

2) วิทยากรผู้ให้การฝึกอบรมในโครงการนี้ส่วนใหญ่เป็นบุคคลที่มีความรู้ ความชำนาญ และประสบการณ์ในวิชาชีพที่เปิดฝึกอบรม และเป็นบุคคลในพื้นที่ รู้จักลักษณะของบุคคลกลุ่มเป้าหมาย และได้รับการฝึกอบรมด้านเทคนิคการสอนงานเพิ่มเติมอีก ทำให้การถ่ายทอดสอนงานกระทำได้ดียิ่งขึ้น จนเป็นที่ยอมรับและชื่นชมของผู้เข้ารับการฝึกอบรม

3) ผู้บริหารโรงเรียนสอนศาสนาอิสลามฯ มีความต้องการ เห็นความสำคัญและสนับสนุนการพัฒนาอาชีพให้กับนักเรียนนอกเหนือจากการเรียนวิชาสามัญและศาสนา ทำให้วิทยากรผู้ให้การฝึกอบรม/ผู้เข้ารับการฝึกอบรมตื่นตัวใช้ความพยายามในการทำงานให้มีประสิทธิภาพและประสิทธิผล

4) โครงการพัฒนาอาชีพนี้มีการสนับสนุนโดยการให้ค่าเบี่ยงเบนการฝึกอบรมแก่ผู้เข้ารับการฝึกอบรมทุกคน จึงเป็นเหตุจูงใจอย่างหนึ่งที่ทำให้นักเรียน/เยาวชน ส่วนใหญ่สนใจเข้าร่วมการฝึกอบรม และให้ความร่วมมือกับทางวิทยากรผู้ให้การฝึกอบรมเป็นอย่างดี

5) การได้รับการสนับสนุนต่อเนื่องจากโครงการอื่น เช่น กลุ่มเป้าหมายชุมชนบ้านกำแพงอำเภอเมือง จังหวัดนราธิวาส ได้รับการสนับสนุนจากโครงการในพระราชดำริศูนย์ศิลปาชีพพิภูลทอง จังหวัดนราธิวาส จัดการฝึกอบรมยกระดับฝีมือด้านจักสานเสื้อผ้าอีก ทำให้กลุ่มเป้าหมายจากชุมชนนี้สามารถพัฒนาฝีมือ มีผลิตภัณฑ์ออกจำหน่ายได้ และมีรายได้อย่างต่อเนื่อง เป็นต้น

จุดแข็งและจุดอ่อนของโครงการ

จากผลการศึกษาที่ค้นพบสามารถสรุปจุดแข็งจุดอ่อนของโครงการได้ดังนี้

จุดแข็งของโครงการ

1. การติดต่อประสานงานของโครงการระหว่าง ศพจ. กับหน่วยราชการภายในจังหวัดและหน่วยงานที่เกี่ยวข้องกระทำได้อย่างครอบคลุมทั่วถึง ทำให้โครงการเป็นที่รู้จักและยอมรับ ไม่มีปัญหาความเข้าใจผิดระหว่างการดำเนินโครงการ

2. เจตคติของผู้เกี่ยวข้องในโครงการนี้ ส่วนใหญ่มีเจตคติที่ดีต่อโครงการว่าเป็นโครงการที่มีประโยชน์กับนักเรียน/เยาวชน กลุ่มเป้าหมาย

3. สาขาวิชาชีพที่เปิดฝึกอบรมให้ ส่วนใหญ่มาจากการสำรวจความต้องการของนักเรียน/เยาวชนกลุ่มเป้าหมาย สอดคล้องกับอุตสาหกรรมและภูมิปัญญาท้องถิ่นตลอดจนวัฒนธรรม ประเพณีของชุมชนมุสลิม เช่น วิชาชีพเกี่ยวกับการตัดเย็บเสื้อผ้าสตรี การทำผ้าคลุมผมสตรี อาหาร - ขนม ซึ่งสามารถนำไปประกอบอาชีพได้ในครัวเรือนไม่ต้องอพยพไปทำงานห่างไกลบ้านหรือครอบครัว

4. มีการเตรียมความพร้อมของวิทยากรผู้ให้การฝึกอบรมเกี่ยวกับเทคนิคการสอนงาน ทำให้วิทยากรเหล่านี้มีความรู้ ความสามารถ ทักษะการถ่ายทอดมากขึ้น เนื่องจากวิทยากรบางคนมีความรู้ความสามารถ และทักษะทางด้านช่างเป็นอย่างดี แต่ไม่สามารถถ่ายทอดให้คนอื่นได้ เมื่อทาง ศพจ. ผู้รับผิดชอบทุกแห่ง มีกิจกรรมการฝึกอบรมเทคนิคการสอนงานให้ นับว่าเป็นการเพิ่มเติมให้มีความรู้ ความสามารถ และทักษะมากขึ้น

5. โครงการนี้มีการสนับสนุนเรื่องค่าเบี่ยงเบนแก่ผู้เข้ารับการฝึกอบรมตลอดหลักสูตร ทำให้นักเรียน/เยาวชน สนใจกันมาก ทำให้ทางโครงการมีโอกาสคัดเลือกผู้เข้ารับการฝึกอบรมผู้สนใจจริง ๆ ได้มาก

6. มีการติดตามประเมินผลโครงการโดยหน่วยงานภายนอก นับเป็นปัจจัยหนึ่งที่ทำให้ผู้เกี่ยวข้องในโครงการมีความกระตือรือร้น และพยายามดำเนิน

งานให้เป็นไปตามวัตถุประสงค์และแผนงานของโครงการมากขึ้น ในการเตรียมความพร้อม เมื่อมีการติดตามโดยการตรวจเยี่ยมพื้นที่ฝึกอบรม ก่อให้เกิดการเรียนรู้ร่วมกันของทุกฝ่ายที่เกี่ยวข้อง หลายอย่างสามารถนำไปใช้กับโครงการที่ดำเนินการอยู่ หรือโครงการในอนาคต

จุดอ่อนของโครงการ

1. ระยะเวลาเตรียมการมีน้อย เพราะเป็นโครงการเร่งด่วนเพื่อแก้ปัญหาความไม่สงบในพื้นที่ 3 จังหวัดชายแดนภาคใต้ ทำให้เจ้าหน้าที่ผู้รับผิดชอบไม่มั่นใจในขั้นตอน/กระบวนการดำเนินงานมากนัก ซึ่งสะท้อนออกมาจากความคิดเห็นของเจ้าหน้าที่ ศพจ. ทุกแห่งในเรื่องผลการดำเนินงานทั้ง 3 กิจกรรม

2. สถานการณ์ความไม่สงบในพื้นที่ ทำให้เจ้าหน้าที่ของ ศพจ. และวิทยากรในพื้นที่ไม่สามารถเข้ามาติดต่อประสานงานหรือลงติดตามผลการดำเนินงานได้ทั่วถึงและใกล้ชิด ซึ่งมีผลต่อประสิทธิภาพและประสิทธิผลของโครงการโดยรวมได้

3. การบริหารจัดการโครงการ ยังมีปัญหาอุปสรรคด้านวัสดุ อุปกรณ์ไม่เพียงพอกับจำนวนผู้เข้ารับการฝึกอบรมในบางสาขาวิชาชีพ บางส่วนชำรุดคุณภาพไม่ดี และราคาสูงเกินควร และปัญหาการเบิกจ่ายค่าเบี้ยเลี้ยงของผู้เข้ารับการฝึกอบรม และค่าตอบแทนวิทยากรมีความล่าช้า

4. การมีค่าเบี้ยเลี้ยงให้กับผู้เข้ารับการฝึกอบรมตลอดหลักสูตร ทำให้กลุ่มเป้าหมายบางส่วนสนใจเข้ารับการฝึกอบรมตลอดหลักสูตร เพราะต้องการค่าเบี้ยเลี้ยงเท่านั้น โดยไม่ได้สนใจที่จะเข้ารับการฝึกอบรมเพื่อต้องการความรู้และทักษะวิชาชีพอย่างแท้จริง ทำให้บุคคลเหล่านี้ไม่รับผลตามวัตถุประสงค์ของโครงการ

5. กลุ่มเป้าหมายผู้เข้ารับการฝึกอบรมส่วนใหญ่กำลังศึกษาเล่าเรียนอยู่ในสถาบันการศึกษา ทำให้มีขีดจำกัดเรื่องการนำความรู้ ทักษะทางวิชาชีพ

ที่ได้รับการฝึกอบรมไปใช้ในการประกอบอาชีพหรือหารายได้ในบางหลักสูตรที่ฝึกอบรมนั้น ยังไม่สามารถทำให้ผู้เข้ารับการฝึกอบรมมีความรู้และทักษะเพียงพอ จำเป็นต้องได้รับการฝึกอบรมเพิ่มเติมอีก

6. จำนวนวิทยากรของโครงการมีไม่เพียงพอกับสาขาวิชาชีพที่กลุ่มเป้าหมายในพื้นที่ที่มีความต้องการและสนใจ จึงไม่สามารถจัดฝึกอบรมสนองตอบแก่กลุ่มเป้าหมายได้

ข้อเสนอแนะ

ผลจากการศึกษาดังกล่าว คณะผู้วิจัยเห็นควรเสนอแนะดังต่อไปนี้

1. ข้อเสนอแนะเชิงนโยบาย

1.1 ควรมีการฝึกอบรมวิทยากรผู้ให้การฝึกอบรม เพื่อยกระดับฝีมืออย่างต่อเนื่องและให้ทั่วถึงทุกสาขาวิชาในทุกพื้นที่ที่มีความขาดแคลนแต่เป็นที่ต้องการของชุมชน

1.2 ควรมีโครงการพัฒนาฝีมือแรงงานในสถาบันการศึกษาเช่นนี้อย่างต่อเนื่องและควรขยายเวลาฝึกอบรมบางสาขาวิชาช่าง เพื่อยกระดับฝีมือให้สามารถนำไปใช้ได้ทั้งในชีวิตประจำวันและการประกอบอาชีพ

1.3 การส่งเสริมให้เจ้าหน้าที่ทำงานแบบบูรณาการและสร้างเครือข่ายการทำงานเพื่อสนับสนุนและรองรับกิจกรรมเกี่ยวกับโครงการพัฒนาอาชีพที่ตรงกระทำอย่างครบวงจร

2. ข้อเสนอแนะสำหรับเจ้าหน้าที่

2.1 ควรจัดฝึกอบรมเสริมความรู้ ทักษะ ทั้งด้านช่างและการถ่ายทอดงานให้กับวิทยากรที่เข้าร่วมโครงการอย่างต่อเนื่อง โดยเน้นการฝึกอบรมแบบมีส่วนร่วมให้กับผู้เข้ารับการฝึกอบรมเกิดการเรียนรู้และปฏิบัติได้

2.2 ควรปรับเจตคติ และพัฒนาทักษะการทำงานเชิงรุกในสถานการณ์เร่งด่วน ต้องมีความมั่นใจ กำลังใจและความไว้วางใจในการวางแผน การประสาน

งาน และดำเนินงานสร้างเครือข่ายกับภาคีต่าง ๆ ทั้งภาครัฐ เอกชนและประชาชนทั่วไป เพื่อรองรับการยกระดับฝีมือและผลผลิตที่เกิดจากโครงการในเรื่องแหล่งวัตถุดิบและตลาด

2.3 ควรเปิดโอกาสให้วิทยากรหรือผู้เกี่ยวข้องมีส่วนร่วมในการบริหารจัดการโครงการ จะทำให้เกิดความโปร่งใส โดยเฉพาะการบริหารจัดการเรื่องวัสดุ อุปกรณ์สำหรับการฝึกอบรม จะได้วัสดุ อุปกรณ์ ที่มีคุณภาพ และราคาเหมาะสม

2.4 ส่งเสริมการรวมกลุ่มผู้เข้ารับการฝึกอบรมทุกขั้นตอน ตั้งแต่การจัดการเรื่องการรวมกลุ่มผู้ผลิต การแปรรูป การบรรจุภัณฑ์ การตลาด ตลอดจนแหล่งเงินทุน

3. ข้อเสนอแนะสำหรับวิทยากร

3.1 ควรแสวงหาและพัฒนาในเรื่องความรู้ทักษะทางด้านวิชาชีพของตนอยู่ตลอดเวลาให้ทันกับความก้าวหน้าและการเปลี่ยนแปลงด้านเทคโนโลยีของสาขาวิชาชีพนั้น ๆ

3.2 ควรแสวงหาและพัฒนาความรู้ ทักษะด้านการถ่ายทอดงานในรูปแบบต่าง ๆ มีการวางแผนการสอน การวัด - ประเมินผลการฝึกอบรม ตลอดจนมีความรู้เรื่องการรวมกลุ่มเพื่อทำธุรกิจขนาดย่อม (SME) ด้วย

4. ข้อเสนอแนะสำหรับผู้บริหารโรงเรียนสอนศาสนาอิสลามฯ

4.1 ผู้บริหารโรงเรียนสอนศาสนาอิสลามฯ ควรให้ความสำคัญของโครงการพัฒนาอาชีพของนักเรียน/เยาวชน หรือกลุ่มเป้าหมาย โดยให้ความสำคัญกับการคัดเลือกผู้เข้ารับการฝึกอบรมที่มีความต้องการและสนใจในสาขาวิชาชีพอย่างแท้จริงและให้ความสำคัญกับการติดตามดูแลกำกับกับการดำเนินงานการฝึกอบรม จะทำให้การฝึกอบรมได้ผลมาก

4.2 ผู้บริหารโรงเรียนสอนศาสนาอิสลามฯ ควรให้การสนับสนุนสถานที่ งบประมาณ วัสดุอุปกรณ์ในการฝึกอบรมเพิ่มเติมนอกเหนือจากการสนับสนุน

จากภาครัฐอย่างเดียวเพื่อแสดงออกให้ผู้เข้ารับการฝึกอบรมเห็นว่าสถาบันการศึกษาของตนให้ความสำคัญและทุ่มเทกับการพัฒนาอาชีพของนักเรียน/เยาวชนมาก ทำให้เกิดสำนึก กระตือรือร้นในหมู่นักเรียน/เยาวชนมากขึ้น

4.3 ผู้บริหารโรงเรียนสอนศาสนาอิสลามฯ ควรจัดเวลาการฝึกอบรมให้เหมาะสม นักเรียน/เยาวชนสามารถเรียนรู้วิชาชีพควบคู่กับวิชาสามัญศาสนาได้โดยไม่ขัดแย้งกัน

4.4 ผู้บริหารโรงเรียนสอนศาสนาอิสลามฯ ควรจัดให้มีกิจกรรมส่งเสริมการเรียนรู้ โดยการจัดตั้งกลุ่มหรือชมรมสาขาวิชาชีพต่าง ๆ ในโรงเรียนในรูปแบบของกิจกรรมเสริม ศูนย์บ่มเพาะทางวิชาชีพหรือศูนย์บ่มเพาะธุรกิจ

เอกสารอ้างอิง

- ศิริบุญ สุวรรณศิริ และคณะ. (2532). รายงานการวิจัยประเมินผลโครงการพัฒนาวิชาชีพในโรงเรียนเอกชนสอนศาสนาอิสลาม. มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์.
- จूरรัตน์ บัวแก้ว และคณะ. (2549). การจัดทำฐานข้อมูลและข้อเสนอยุทธศาสตร์เบื้องต้นในการพัฒนาการผลิตผ้าคลุมผมสตรีและกลุ่มกปิเยาะหีในสามจังหวัดชายแดนภาคใต้. สำนักงานกองทุนสนับสนุนการวิจัย (สกว.) สำนักงานภาค.
- ประพันธ์ วิเศษรัฐกรรม และคณะ. (2545). รายงานผลการดำเนินงานโครงการขยายโอกาสในการประกอบอาชีพอย่างยั่งยืนของชุมชนยากจนในจังหวัดชายแดนภาคใต้ พ.ศ. 2542. ปัตตานี: มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์.
- มารุต ดำชะอม และคณะ. (2549). การติดตามประเมินผลโครงการทักษิณถิ่นทอง. วารสารสงขลานครินทร์ ฉบับสังคมศาสตร์และมนุษยศาสตร์, 12(1), 133-143.